

Тронько Ольга Володимирівна, старший науковий співробітник відділу Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України, кандидат юридичних наук

АНАЛІЗ ЗАРУБІЖНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Для України корупція є актуальною проблемою, яка потребує негайного розв'язання за рахунок інституційно-організаційних заходів. Це негативне явище розповсюджено в різноманітних сферах суспільного життя України, що підриває економіку і створює реальну загрозу для національної безпеки країни.

Беручи до уваги дані міжнародної організації [Transparency International](#), у 2016 р. в [Індексі сприйняття корупції](#) Україна посіла 131-ше місце зі 176-и країн, що досліджувалися [1]; у квітні 2017 р. міжнародна аудиторська компанія «Ernst & Young Global Limited» поставила Україну на перше місце у світі за рівнем корупції серед 41-ї досліджуваної країни (у тому числі країн Африки) [2]. З огляду на це, вивчення передового досвіду у сфері боротьби з корупцією в державах ЄС та інших країнах світу є необхідним для запровадження ефективного механізму протидії та запобігання корупції в Україні.

Таким чином, видається доцільним здійснити висвітлення кращих практик зарубіжного досвіду у сфері запобігання корупції з метою його перспективного опанування на вітчизняних теренах.

Нідерланди. Ця країна належить до однієї з країн ЄС, де спостерігається найнижчий рівень корупції завдяки існуванню 3-рівневої системи протидії цьому негативному явищу. Перший рівень становлять підрозділи внутрішньої безпеки, які функціонують у міністерствах та в більшості державних установ і організацій. Наступним структурним рівнем у системі боротьби з корупцією є спеціально утворений орган - Служба громадського обвинувачення, яка має свої регіональні офіси, у кожному з яких передбачено посаду громадського обвинувача, який веде справи в кримінальних розслідуваннях. Національний громадський обвинувач, у свою чергу, співпрацює з Генеральною прокуратурою, яка складає третій організаційний рівень у системі боротьби з корупцією [3, с. 164]. Якщо корупційні справи потрапляють у зону уваги Служби громадського обвинувачення, можливі два варіанти розвитку подій. Громадський обвинувач має право не пред'являти обвинувачення, наприклад, у разі якщо урядова організація або служба має прозорі правила, що стосуються прийняття подарунків, або якщо службовець раніше притягався до дисциплінарної відповідальності за порушення цих правил. Якщо ж регіональний громадський обвинувач вирішує,

що необхідно проведення більш детального розслідування, він доповідає про це національному громадському обвинувачу, уповноваженому по боротьбі з корупцією [4].

Національний громадський обвинувач, у свою чергу, подає заяву в Генеральну прокуратуру. Генеральний прокурор доручає державній кримінальній поліції проведення незалежного розслідування. Це поліцейська служба, яка проводить розслідування незалежно і об'єктивно, підпорядковуючись безпосередньо Генеральному прокурору [4].

У законодавстві *Німеччини* існують положення про те, що в разі, коли після закінчення трудового контракту на державній службі посадова особа продовжує працювати на роботі, яка пов'язана з його службовою діяльністю, вона повинна заявити про це за місцем свого останнього робочого місця на державній службі. Трудова діяльність у приватній організації підлягає забороні, якщо є підозра, що вона завдає шкоди державним інтересам. Рішення стосовно заборони приймається останньою вищою службовою інстанцією держслужбовця і втрачає силу після закінчення 5-ти років з моменту припинення роботи на державній службі [5].

Законодавство *США* розглядає державну службу «як таку сферу діяльності, з якої виключені будь-які особисті чи інші фінансові інтереси, що перешкоджають сумлінному виконанню обов'язку». Так, обов'язком державного службовця є необхідність доповідати «до відповідних інстанцій про всі помічені випадки зловживань і корупції». Посадові особи, які призначаються Президентом США, взагалі не можуть отримувати доходи в будь-якому вигляді протягом усього строку служби за послуги і діяльність, що виходить за рамки безпосередніх службових обов'язків [5].

У США державні службовці високого рангу проходять обов'язкову перевірку на поліграфі. Часто ця умова закріплюється в посадовій інструкції або контракті. Якщо службовець не проходить перевірку на детекторі, договір з ним може бути розірвано [5].

В *Японії* крім практики правоохоронних органів, які протидіють корупції за допомогою суто кримінально-правових норм, в Японії розвинена система соціально-правового контролю та морального впливу на поведінку політиків. У цій системі здійснюється регламентована законом реєстрація осіб, проти яких висунуто обвинувачення у причетності до організованої злочинності та корупції. Факт такої реєстрації зазвичай доводиться до відома громадськості через засоби масової інформації та є правовою підставою для встановлення контролю за поведінкою конкретної особи, джерелами її доходів [6].

Південна Корея. Успіх Південної Кореї в боротьбі з корупцією також полягає в конфіденційності й захисті інформаторів. Крім того, мотивуючим фактором для викривачів корупції є винагорода, яку вони обов'язково отримують у випадку, якщо факт корупції

підтверджується. Жоден слідчий орган не має права викривати особу, яка повідомила про факт корупції, без її згоди, і в подальшому вживаються додаткові заходи щодо збереження конфіденційності. У випадку, якщо інформатора викриють, то Комісія проситиме найближчу поліцейську дільницю забезпечити його фізичний захист та вимагатиме розслідування за фактом розповсюдження інформації. Розповсюдження конфіденційної інформації в Республіці Корея суворо карається законом [7].

Позитивними аспектами зарубіжного досвіду інституційного та організаційно-правового забезпечення заходів щодо запобігання та протидії корупції, які можуть бути використані в Україні є такі: 1) регламентація кримінальної відповідальності за так звані «бонуси», які лікарі отримують від інших лікарів, лікарень, клінік чи компаній медичного призначення (Німеччина); 2) надання службовцями органів виконавчої влади своїм керівникам переліку усіх корпорацій, компаній, фірм та інших форм організації підприємницької діяльності, які не мають на меті отримання прибутку, з якими службовець безпосередньо або через дружину, неповнолітніх дітей чи інших членів його сім'ї має будь-які зв'язки, а також надання списку усіх особистих кредиторів державного службовця, кредиторів його дружини та інших членів сім'ї, які проживають разом з ним (США);

3) проходження державними службовцями обов'язкової перевірки на поліграфі (часто ця вимога закріплюється в посадовій інструкції або контракті) і передбачення можливості розірвання трудового контракту у разі, якщо службовець не проходить перевірку на детекторі (США);

4) гарантування громадянам права на доступ до публічної інформації, наявної в урядових установах, і можливість подання апеляції до Ради з контролю за розкриттям інформації в тому випадку, якщо уряд вирішить не надавати певну інформацію (Японія); 5) конфіденційність і захист інформаторів (мотивуючим фактором для викривачів корупції є винагорода, яку вони обов'язково отримують у випадку, якщо факт корупції підтвердиться) у зв'язку з чим жоден слідчий не має права викривати особу, яка повідомила про факт корупції, без її згоди, а також подальше вжиття додаткових заходів щодо збереження конфіденційності (Південна Корея).

Список використаних джерел

1. Безкарність та недієве правосуддя тримають Україну на корупційному дні. Офіційний портал Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediieve-pravosuddia-trymaiut-ukrainu-na-koruptsiinomu-dni>.

2. Рейтинг корупції ЕУ: Україна на першому місці серед 41 країни. ЛІГА. Новини. 2017. URL: <http://news.liga.net/ua/news/politics/14730211-reyting-korupts-e-y-ukra-na-na-pershomu-msts-sered-41-kra-ni.htm>.

1. Ульбашев Т. К. Коррупция в органах государственной власти, причины возникновения и меры противодействия (международный опыт) / Т. К. Ульбашев // Государственный аудит. - 2012. - № 3. - С. 161-168.

2. Чистякова Н. Г. Борьба с коррупцией по-голландски / Н. Г. Чистякова // Протестант. - 2012. URL: <http://www.gazetaprotestant.ru/2012/01/borba-s-korruptciej-po-gollandski/>.

3. Опыт борьбы с коррупцией в зарубежных странах. URL: <http://dorogisk.ru/antikorrupsionnaya-politika/metodicheskie-materialy/1154/uk/blog/polityka/brazylskyy-precedent-borotby-z-habarnyctvom>.

4. Прохоренко О. Я. Протидія корупційним проявам в системі державної служби України (організаційно-правовий аспект) : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.03 / О. Я. Прохоренко. - Київ, 2004. - 206 с.

5. Ang W. Anti-Corruption Regulation / Ang W., Lua J. // Singapore. - 2017. URL: <https://gettingthedealthrough.com/area/2/jurisdiction/58/anti-corruption-regulation-2017-singapore>.